

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет корекційної та соціальної педагогіки і психології
Кафедра соціальної педагогіки і соціальної роботи

Дипломна робота

Магістра

з теми: **«Особливості підготовки майбутніх соціальних працівників
до професійної діяльності в соціумі»**

Виконала студентка Sz1-M 18
групи спеціальності 232 Соціальне
забезпечення

Мартинюк Ліна Петрівна

Керівник:

Опалюк О.М., кандидат
педагогічних наук, доцент кафедри
соціальної педагогіки і соціальної
роботи

Рецензент:

Вержиховська О.М., кандидат
педагогічних наук, доцент кафедри
психолого – медико – педагогічних
основ корекційної роботи

Кам'янець-Подільський – 2019 року

ЗМІСТ

Вступ.....	4
РОЗДІЛ I. Теоретичні засади діяльності соціального працівника в соціумі(на прикладі неповних сімей)	
1.1 Неповна сім'я як об'єкт соціальної роботи.....	8
1.2 Законодавче забезпечення соціальної роботи з неповною сім'єю в Україні.....	19
1.3 Зарубіжний досвід соціальної роботи з неповними сім'ями.....	28
Висновки до розділу.....	34
РОЗДІЛ II. Методологічні особливості діяльності соціального працівника з неповною сім'єю в соціумі.	
2.1 Зміст соціальної роботи з неповною сім'єю.....	37
2.2 Шляхи оптимізації соціальної роботи з неповною сім'єю.....	56
Висновки до розділу.....	62
РОЗДІЛ III. Особливості підготовки майбутніх соціальних працівників з неповними сім'ями у центрах соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді	
3.1 Система соціальної роботи з сім'єю в мережі ЦСССДМ.....	67
3.2 Соціальний експеримент щодо впровадження системи соціально-педагогічної роботи з неповними сім'єю у центрі соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді.....	73
Висновки до розділу.....	80
Загальні висновки.....	82
Список використаних джерел.....	88

Додаток

Додаток А. Методика «Типовий сімейний стан».....	94
Додаток Б. Методика «Самооцінка конструктивної поведінки у взаємовідносинах з дітьми».....	96
Додаток В. Методика «PARI».....	98
Додаток Г. Тренінг налагодження соціальної взаємодії	112

ВСТУП

Сім'я є надзвичайно важливим соціальним інститутом в державі. Саме від цього інституту значною мірою залежить перспектива розвитку всього суспільства. Роль сім'ї у суспільстві незрівнянна за своєю силою ні з якими іншими соціальними інститутами, тому що саме в ній формується і розвивається особистість людини, відбувається оволодіння соціальними ролями, необхідними для безболісної адаптації індивіда в суспільстві. Сім'я виступає як перший виховний інститут, зв'язок з яким людина відчуває протягом усього свого життя. Саме в сім'ї закладаються основи моральності людини, формуються норми поведінки, розкриваються внутрішній світ і індивідуальні якості особистості. Вона сприяє не тільки формуванню особистості, а і самоствердженню людини, стимулює її соціальну, творчу активність, розкриває індивідуальність. За статистичними даними, в Україні згідно з традиціями шлюбно -сімейної ментальності, 88,6% населення проживає сім'ями [48].

Психологічний баланс сім'ї полягає у поєднанні індивідуальних потреб, цілей, цінностей, звичок у загальносімейні, у формуванні на основі емпатії диспозицій до взаєморозуміння, взаємодопомоги, в оптимізації сімейного мікроклімату. Потенційний соціальний ризик може реалізуватись в несприятливих економічних і психологічних умовах для виховання дітей, конфліктах, пияцтві, алкогольній і наркотичній залежності її членів, жорстокому ставленні всередині сім'ї. Можливими варіантами поведінки є залишення батьками без піклування неповнолітніх і нездатних до самостійного існування дітей та інших членів родини [21]. На подолання проблем сучасної сім'ї поставлені головні акценти у діяльності соціальних працівників.

На жаль, сьогодні сім'я опинилась у кризовому становищі. Протягом

останніх десятиліть відбулося певне знецінення моральних та духовних ідеалів у значної частини суспільства, відчувається відсутність чітко визначеної загальнодержавної ідеології та стратегії сімейного виховання, повною мірою адекватних новим умовам. Згідно статистичних даних, у середньому в Україні розпадається 55-65% шлюбів, але є регіони, де кількість розлучень сягає 90% [48]. За цих обставин у суспільстві поширюється феномен неповної сім'ї, що вимагає у фахівців досконалого володіння технологією соціальної роботи з цією категорією клієнтів. Неповна сім'я – це сім'я, яка складається лише з одного із батьків з однією неповнолітньою (або декількома неповнолітніми) дитиною; утворюється внаслідок відсутності (припинення) шлюбу, смерті одного з батьків або роздільного їх проживання [17]. Згідно статистичних даних, із 13,2 млн. сімей в Україні понад 800 тисяч – неповні; 1,5 млн. дітей віком до 18 років виховуються в умовах неповної сім'ї, переважно матір'ю [48]. Більше половини – 55% неповних сімей з дітьми до 6 років – проживають за межею бідності. Якщо дитина старша (від 6 до 16 років) – 48% [36].

В Україні уже існує певний досвід здійснення соціальної роботи з неповними сім'ями, який засвідчує її ефективність. Проте, досить часто спеціалісти, на яких покладається дана ділянка роботи не обізнані достатньою мірою зі специфікою процесу взаємодії з даною категорією клієнтів, не знають їх суттєвих особливостей, що, в свою чергу не дозволяє забезпечити належний рівень соціальної допомоги. Однією з умов успішного вирішення проблем неповних сімей є детальне вивчення їх природи, перебігу та можливостей передбачення, профілактики і подолання.

Сім'я, шлюбні відносини були предметом наукового зацікавлення багатьох мислителів ще у древні часи. Так, згідно з Арістотелем, сім'я є першим видом спілкування людей, першою ланкою, з якої виростає держава.

Давньогрецький мислитель Платон вважав, що при укладенні шлюбу обов'язково слід приділяти увагу соціальному походженню чоловіка і жінки, які вирішили створити сім'ю, оскільки неоднорідність походження може стати причиною подальшої нежиттєздатності сім'ї [43].

Дослідженням сім'ї як соціального інституту та явищ, пов'язаних із її функціонуванням, займалося багато вітчизняних та зарубіжних вчених (Ю.Азаров, М.Буянов, А.Волкова, В.Гуров, З.Зайцева, В.Постовий, В.Сухомлинський, А.Харчев та ін). Вивченням особливостей життєдіяльності неповних сімей займалися такі вчені як Н.Арістова, О.Вакуленко, Т.Гурко, А.Желєзнова, В.Захаренко, І.Зверєва, А.Капська, І.Козубовська, І.Мигович, С.Толстоухова, І.Трубавіна, О.Яременко.

Незважаючи на широкий науковий інтерес до проблеми соціальної роботи з неповними сім'ями, вона і сьогодні залишається надзвичайно актуальною та малодослідженою, оскільки змінюються умови, в яких функціонує неповна сім'я, вдосконалюються технології вирішення її проблем. Саме це і зумовило вибір теми дипломної роботи – **«Особливості підготовки майбутніх соціальних працівників до професійної діяльності в соціумі»**.

Мета дослідження: дослідити теоретичні засади соціальної роботи з неповною сім'єю, розкрити її зміст та визначити шляхи вдосконалення на сучасному етапі розвитку суспільства.

Завдання дослідження:

1. Розкрити зміст поняття «неповна сім'я», проаналізувати різновиди неповної сім'ї, виявити особливості її життєдіяльності.
2. Дослідити правові аспекти соціальної роботи з неповною сім'єю.
3. Проаналізувати зарубіжний досвід соціальної роботи з неповною сім'єю.
4. Дослідити основні види, форми і методи соціальної роботи з сім'єю.
5. Виявити особливості діяльності соціального працівника з неповною

сім'єю.

6. Визначити шляхи вдосконалення соціальної роботи з неповною сім'єю на сучасному етапі розвитку суспільства.

Об'єкт дослідження: неповна сім'я.

Предмет дослідження: зміст соціальної роботи з неповною сім'єю.

Методологічною і теоретичною основою дослідження є: положення педагогічних, психологічних, соціальних наук про роль сім'ї у процесі формування особистості, про взаємозв'язок теорії і практики.

Методологія дослідження: теоретичні методи (аналіз, синтез, узагальнення, порівняння, систематизація, абстрагування, аналогія, теоретичний аналіз психолого-педагогічної літератури, аналіз практичного досвіду роботи соціальних працівників, педагогів, психологів, систематизація і узагальнення отриманої інформації), практичні методи (спостереження, вивчення результатів діяльності).

Теоретична значення одержаних результатів полягає у: комплексному дослідженні неповної сім'ї як об'єкта соціальної роботи; узагальненні зарубіжного досвіду соціальної роботи з неповними сім'ями; визначенні особливостей та вдосконалення соціальної роботи з неповною сім'єю на сучасному етапі розвитку суспільства.

Практичне значення дослідження полягає у розробці та апробації програми покращення соціальної взаємодії у неповній сім'ї.

Експериментальна база дослідження Кам'янець-Подільський міський Центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді.

Апробація роботи. Основні результати магістерської роботи обговорювались на студентський науково-практичній конференції у Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка.

Публікації. Робота висвітлена у статті.

Структура дослідження: робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

ВИСНОВКИ

Сім'я є надзвичайно важливим соціальним інститутом в державі. Саме від цього інституту значною мірою залежить перспектива розвитку всього суспільства. Сім'я – це соціальна група, що складається з поєднаних шлюбом чоловіка і жінки, їхніх дітей (власних чи усиновлених), інших осіб, пов'язаних з подружжям родинними зв'язками, біологічних або кровних родичів. Неповна сім'я – це сім'я, яка складається лише з одного із батьків з однією неповнолітньою (або декількома неповнолітніми) дитиною. Розрізняють такі різновиди неповних сімей: «материнська» сім'я; «батьківська» сім'я; сім'я, яка утворилась після розлучення батьків; сім'я, яка виникла в результаті смерті одного з членів подружжя; сім'я, яка утворилась при офіційному усиновленні (удочерінні) дитини; неповна розширена сім'я; сім'я, де подружжя юридично перебуває у шлюбі, а фактично мешкає окремо; «громадянський» шлюб. Неповні сім'ї є особливою категорією сімей, які потребують соціального захисту

з боку держави, оскільки в них виникає багато соціальних проблем (матеріальних, соціально-психологічних, виховних) і простежуються певні негативні явища, пов'язані з малозабезпеченістю, порушенням традицій розподілу сімейних ролей, вихованням дітей, функціонуванням.

В Україні розроблено ряд законодавчих і нормативно-правових актів які є основою для соціальної роботи з неповними сім'ями. До таких документів відносяться: Конституція України, Цивільний та Сімейний кодекси України, Закони України: «Про охорону дитинства», «Про державну допомогу сім'ям з дітьми», «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії», «Про звернення громадян», «Про інформацію», «Про соціальні послуги», «Про попередження насильства в сім'ї», Укази Президента України: «Про першочергові заходи щодо захисту прав дітей», «Про Міністерство України у справах сім'ї, молоді та спорту», «Про додаткові заходи щодо посилення соціального захисту багатодітних і неповних сімей», Постанови Кабінету Міністрів України: «Про утворення Державної соціальної служби для сім'ї, дітей та молоді», «Про порядок надання пільгових довготермінових кредитів молодим сім'ям», «Порядок взаємодії суб'єктів соціальної роботи із сім'ями, які опинилися у складних життєвих обставинах» затверджений наказом міністерств України у справах сім'ї молоді та спорту, охорони здоров'я, праці та соціальної політики, освіти і науки, внутрішніх справ, транспорту і зв'язку, Державного комітету України з питань виконання покарань. Від виконання завдань, поставлених цими нормативними документами залежить рівень життєдіяльності конкретної неповної сім'ї, а відтак – благополуччя значної частини нашого суспільства.

Проблема існування неповних сімей є актуальною не лише в Україні, але й за кордоном. Зарубіжний досвід соціальної роботи з неповною сім'єю є багатограним. Стратегії надання матеріальної і соціальної допомоги неповним сім'ям в різних країнах відрізняються за обсягом і характером. Крім завдання із

забезпечення прожиткового мінімуму, медичного обслуговування матері та дитини, перспективними напрямками діяльності соціальних служб є стратегії, спрямовані на поєднання батьківських і професійних ролей, організацію дозвілля, створення груп взаємодопомоги. Зарубіжний досвід соціальної роботи з неповною сім'єю, вартує детального вивчення, інтерпретації і осмисленого застосування на теренах України.

Соціальна робота з неповною сім'єю – це система взаємодії соціальних органів держави і суспільства а сім'ї, спрямована на поліпшення матеріально-побутових умов життєдіяльності сім'ї, розширення її можливостей у здійсненні прав і свобод, визначених міжнародними та державними документами, забезпечення повноцінного фізичного, морального й духовного розвитку усіх її членів, залучення до трудового, суспільно-творчого процесу. Метою соціальної роботи з неповною сім'єю є забезпечення нормальних умов для функціонування неповної сім'ї, її розвитку та задоволення потреб її членів. Основними принципами соціальної роботи з неповною сім'єю є: індивідуальний підхід, постійний контакт з сім'єю протягом тривалого періоду часу, довірливі відносини між працівниками служби і членами сім'ї, незвинувачення (замість нього реальна допомога, захист), повага, ділове співробітництво, орієнтація на розвиток на основі позитивного потенціалу сім'ї, її здатності до самодопомоги, гнучкість у виборі методів, підходів і засобів впливу. У роботі з неповною сім'єю реалізуються всі найважливіші функції діяльності соціального працівника: діагностична, прогностична, превентивна, правозахисна, соціально-педагогічна, соціально-побутова, комунікативна, морально-гуманістична, організаційна.

Основні форми соціальної роботи із неповними сім'ями розподіляються на: за обсягом впливу: індивідуальні, групові, масові; за тривалістю: одноразові заходи, постійно діючі, «пульсуючі»; за перспективою: розраховані на близьку перспективу, розраховані на середню перспективу, розраховані на віддалену

перспективу; за місцем проведення: стаціонарні, виїзні, пересувні, циклічні; за ступенем самостійності учасників: групи самодопомоги, взаємодопомоги, допомоги сім'ям, які працюють за допомогою консультанта; за рівнем творчості: інформаційні, репродуктивні, тренувальні, творчі; за видом діяльності: ігрові, комунікативні, трудові, навчальні; за умовами здійснення: екстрені, звичайні; за характером спілкування: безпосередні, опосередковані; за метою: спрямовані на збір та аналіз інформації, участь у формуванні сімейної політики і завдань соціальної роботи, участь у реалізації сімейної політики і проведенні соціального супроводу з сім'єю, профілактику неблагополуччя та його рецидивів, узагальнення результатів, контроль за якістю соціально-педагогічної роботи; за складністю побудови: прості, складні, комплексні.

Етапи соціальної роботи з неповною сім'єю: знайомство з сім'єю, визначення необхідності і можливостей роботи з даною, оцінка реальної ситуації в сім'ї; входження в сім'ю; вивчення сім'ї, створення необхідної інформаційної бази для подальшого забезпечення необхідних змін; аналіз інформації, вибір відповідних напрямків, способів і засобів роботи; корекційна робота; вихід із сім'ї в результаті досягнення мети роботи; контроль за сім'єю протягом певного періоду. Зміст соціальної роботи з неповними сім'ями полягає у зборі інформації про становище неповних сімей, неблагополуччя дітей працівниками державних установ; участь у спільних пошуках коштів, матеріальних засобів для необхідної їм допомоги, сприяння працевлаштуванню одиноких матерів (батьків); індивідуальній і груповій роботі з батьками і дітьми щодо подолання ними труднощів психолого-педагогічного характеру, виконання взаємних обов'язків, виходу з конфліктних станів, кризових ситуацій; впливі на осіб з девіантною поведінкою (алкоголіків, правопорушників і ін.) Основні напрями роботи: соціальна допомога, соціальне обслуговування, соціальний захист, соціальна підтримка, соціальне

забезпечення, соціальне посередництво, соціальна адаптація, соціальна діагностика, соціальна профілактика, соціальна корекція, соціальна реабілітація. Основними видами соціальної допомоги неповній сім'ї є: соціальний супровід з соціальним інспектуванням, соціальне консультування, соціальна терапія. Особливості соціальної роботи з неповною сім'єю визначаються особливостями її життєдіяльності і передбачають: підвищення рівня психолого-педагогічної освіти батьків; формування умінь саморегуляції, створення умов для самостійного розв'язання життєвих проблем та налагодження соціальної взаємодії у сім'ї. Найоптимальнішою формою налагодження соціальної взаємодії є групова робота.

Практичним втіленням одного з шляхів оптимізації соціальної роботи з неповною сім'єю стало експериментальне дослідження проблеми оптимізації соціальної взаємодії в неповній сім'ї. Метою експериментальної частини нашого дослідження стало виявлення неповних сімей, які мають проблеми соціальної взаємодії, та визначення шляхів удосконалення соціальної роботи з даною категорією сімей. Результатом проведеної роботи стало значне покращення рівня сімейної взаємодії у досліджуваних неповних сім'ях.

Основними шляхами вдосконалення соціальної роботи з неповними сім'ями є:

- 1) розв'язання загальних проблем соціальної політики, серед яких основними є наступні: створення гарантованого мінімуму державної підтримки усіх неповних сімей з дітьми; надання ширших можливостей для зайнятості жінок, усунення при прийомі на роботу будь-яких дискримінацій залежно від статі, сімейного стану; матеріальна підтримка одного з батьків при народженні дитини; творення для одиноких матерів (батьків) робочих місць з гнучким графіком; надання малозабезпеченим неповним сім'ям пільг для утримання дітей в дошкільних закладах, отримання кредитів на спорудження житла; проведення з цією категорією сімей різнобічної і кваліфікованої соціальної

роботи, якомога повніше врахування їх потреб і специфіки в соціальній політиці, залучення до цієї надзвичайно важливої справи кращих сил громадськості;

2) вдосконалення взаємодії соціального працівника з державними структурами, відомствами та організаціями, стосовно їх спільного впливу на неповну сім'ю, з метою зміни умов її функціонування, що передбачає: забезпечення державної підтримки неповних сімей; розробку програм, які підвищують доступність соціальних послуг для неповних сімей; взаємодію соціального працівника з державними структурами та організаціями, ЦСССДМ з метою надання допомоги неповним сім'ям у процесі їх життєдіяльності;

3) оптимізація соціальної роботи з даною категорією сімей, яка передбачає: розробку конкретної програми взаємодії соціального працівника з неповною сім'єю; розробку спеціальних методик для детального вивчення проблем неповних сімей; організацію та проведення тренінгу налагодження соціальної взаємодії для членів неповної сім'ї; забезпечення залучення членів неповних сімей до участі у громадському і культурному житті суспільства;

4) підготовка професійних кадрів, які б здійснювали соціальну роботу з неповними сім'ями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонов А.І. Мікросоціологія сім'ї / Антонов А.І. – М. : Nota Bene, 1998. 360 с.
2. Антонов А.І., Медков В.М. Соціологія сім'ї / Антонов А.І., Медков В.М. – М. : Вид-тво Міжнародного університету бізнесу і управління Брати Карич, 1996. 305 с.
3. Армєєва І.А., Крилова Т.А. Методичні рекомендації з профілактики насильства та робота з дітьми, спрямована на подолання прямих і віддалених наслідків пережитого дітьми досвіду насильства і відновлення їх особистісного і соціального статусу / Армєєва І.А., Крилова Т.А. – Вологда. : ВІРО, 2010. 59с.
4. «Буратіно» / З досвіду роботи Центрів ССМ Тернопільської області по роботі з дітьми і молоддю, хворми на цукровий діабет. – Тернопіль: ТОЦССМ, 2015. 34 с.
5. Войцях Т.В. Інноваційні методики діагностичної роботи з сім'єю: [спецкурс

]. – Черкаси: ОПОПП, 2012. 68 с.

6. Гріга І.М., Семігіна Т.В. Соціальні служби / Григи І.М., Семігіна Т.В. – К. : Наука, 2003. 128 с

7. Діяльність центрів соціальних служб для молоді України: сучасний стан і перспективи розвитку / С. В.Толстоухова та ін. – К.: Академпрес, 2015. 112 с.

8. Зайнишев І.Г. Теорія і методика соціальної роботи / Зайнишева І.Г. – М. : ВЛАДОС, 2004. 264 с.

9. Зверєва І.Д., Безпалько О.В., Харченко С.Я. Соціальна робота в Україні / Зверєва І.Д., Безпалько О.В., Харченко С.Я. – К. : Наука, 2003. 233 с.

10. Зверєва І.Д., Безпалько О.В., Янкович О.І. Соціальна робота в Україні / Зверєва І.Д., Безпалько О.В., Янкович О.І. – К. : ВЛАДОС, 2004. 256 с.

11. Зверєва І.Д., Кияниця З.П., Соціальний супровід сімей, які опинились в складних життєвих обставинах / Зверєва І.Д., Кияниця З.П. – К. : Наука, 2006. С. 93.

12. Зверєва І. Д. Соціальна робота з дітьми і молоддю (теоретикометодологічні аспекти). / І. Д. Зверєва, І. В. Керецман, О. І. Пічкарь. – Ужгород: УжНУ, 2000. – Ч. 1. 192 с.

13. Злобіна І.В. Сім'я і сімейна власність / Злобіна І.В. – М. : Просвіта, 2001. 108 с.

14. Капська А. Й. Соціальна робота: деякі аспекти роботи з дітьми та молоддю: навч.-метод. посіб. / А. Й. Капська – К.: УДЦССМ, 2001. 220 с.

15. Карпенко О.Г. Теорія і практика соціальної роботи: навчальний посібник/ О.Г.Карпенко, Н.Ф.Романова. К.: Видавничий Дім «Слово», 2015.408 с.

16. Кубіцький С.О. Історія соціальної роботи в зарубіжних країнах: навчальний посібник / С.О. Кубіцький. – К.: ДАКККіМ, 2009. 228 с.

17. Капська А.Й., Завацька Л.М., Грищенко С.В. Технології соціальної роботи в зарубіжних країнах: навчальний посібник. – К.: Видавничий дім «Слово», 2011. 248 с.

18. Клос Л.Є., Микитенко Н.О. Вступ до практичної соціальної роботи (на прикладі вивчення досвіду України та Канади). – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2005. 136 с.
19. Клієнти спеціалізованої служби «Родина»: Бібліотека соціального працівника. – Тернопіль, 2003. 20 с.
20. Комплексні програми центрів соціальних служб для молоді / за ред. С. В. Толстоухової. – К.: УДЦССМ, 2011. 204 с.
21. КМЦССМ та соціальні служби для молоді міста в 2013 році: реальні справи, успіхи та прогнози розвитку. – К., 2014. 34 с.
22. Конвенція ООН Про права дитини. – К.: АТ «Видавництво Столиця», 1997. 32 с.
23. Кісарчук З.Г., Єрмусевич О.І. Психологічна допомога сім'ї. Книга 1. Навчальний посібник. – К.: Главник, 2006. 128 с.
24. Консультування сім'ї: методичні поради для консультування батьків. – Ч.2 / за ред. Постового В.Г. – К.: ДЦССМ, 2003. 303 с.
25. Купина Н.М. Сім'я як об'єкт соціальної роботи // Соціальна робота в Україні. Теорія і практика.–К.,2001. – С. 142-163.
26. Литвиненко І. Якщо батьки розлучаються... // Дошкільне виховання. – 2007. – № 6. С. 13-15.
27. Мигович І.І. Соціальна робота з неповною сім'єю // Наук.вісник УжДУ. Серія Педагогіка і соціальна робота. – Ужгород,2000.– №35.С. 127-132.
28. Нормативно-правове забезпечення діяльності центрів соціальних служб для молоді. Ч. I. – К.: ДЦССМ, 2013. 762 с.
29. Підготовка волонтерів до роботи з дітьми обмежених функціональних можливостей: метод. рекомендації до проведення тренінгових занять / О. В. Безпалько, С. В. Едель. – К.: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2001.32 с.
30. Практичний досвід роботи спеціалістів спеціалізованих служб та партнерських організацій Київського міського центру соціальних служб для

молоді / упоряд. К. С. Шендеровський. – К.: ДЦССМ, 2013. 384 с.

31. Пальчевський С.С. Соціальна педагогіка: навчальний посібник. – К.: Кондор, 2005. 560 с.

32. Петрочео Ж. В. Щитина у складних життєвих обставинах: соціально-педагогічне забезпечення прав : монографія І Ж. В. Петрочко. - Рівне : видавець О. Зень, 2010. 368 с.

33. Психологія сімейних взаємин : навч. посіб. / [М. С. Корольчук, П. П. Криворучко, В. І. Осьодло та ін.] ; за заг.ред. М.С.Корольчука. - НіКаЦентр, 2011-7. 296 с.

34. Поліщук В.А., Янкович О.І. Історія соціальної педагогіки та соціальної роботи: курс лекцій / В.А. Поліщук, О.І. Янкович. – Тернопіль, ТДПУ, 2009. 256с.

35. Профілактика наркотизації: зб. інформ., теорет., метод. матеріалів з проблем девіантної поведінки підлітків і молоді / за ред. О. І. Пилипенко. – Вип. 1. – К.: Академпрес, 2014. 126 с.

36. Соціальні технології: світовий досвід та тенденції розвитку в Україні: Монографія / За ред. В.В. Барабаша. – Херсон: Вид-во ПП Вишемирський В.С., 2008. 340 с.

37. Соціальна педагогіка і соціальна робота: монографія/ М.Палюх, Л.Хомінська.- Кам'янець-Подільський: ПП Буйницький О.А. – 2013.- 200с.

38. Сіданіч І. Культура взаємин батьків і дітей, її сутність і зміст // Освіта і управління, 2003. – т.6 – №4 .109 с.

39. Соціальна політика і соціальна робота: Термінологічно-понятійний словник / М.Ф. Головатий, М.Б. Панасюк. – К.: МАУП, 2005. 560 с.

40. Соціальна робота в Україні: Навч. посібник / І.Д. Зверєва, О.В. Безпалько, С.Я. Марченко. – К.: Наук. світ, 2003. 233 с.

41. Соціальна робота з дітьми та молоддю: проблеми, пошуки, перспективи // За заг. Ред. Пінчук І.М., Толстоухової С.В. – К.: УДЦССМ, – 2000р. Випуск 1.

276 с.

42. Соціальний супровід сімей, які спинилися в складних життєвих обставинах: Методичний посібник / І.Д. Зверєва та ін. – К.: Держсоцслужба, 2006. 104 с.

43. Соціальні служби – родині: розвиток нових підходів в Україні / за ред. І.В. Григи, Т.В. Семигіної. – К., 2003. 128 с.

44. Соціальна робота і з сім'ями, які опинились складних життєвих обставинах / Автори-упорядники: Мороз О. М., Постолюк Г. І., Семигіна Т. В., Шипіленко О. С. - к. : ЕКМо, 2013. 160 с.

45. Трубавіна І.М. Соціально-педагогічна робота з неблагополучною сім'єю: Навч. посіб. – К., 2002. 132 с.

46. Трубавіна І. М. Соціально-педагогічна робота з сім'єю в Україні: теорія і методика : [монографія] / Ірина Миколаївна Трубавіна. – Х. : Нове слово, 2007. – 395 с.)

47. Трубавіна І.М. Реалізація Програми „Українська родина” / [І.М. Трубавіна, С.В. Толстоухова, І.М. Пінчук, та ін]; за ред. С.В. Толстоухової // Інформаційно-аналітичний звіт про діяльність центрів соціальних служб для молоді. – К. : ДЦССМ, 2004. С. 59-85.

48. Трубавіна І. М. Соціально-педагогічна робота з неблагополучною сім'єю: навч. посіб. – К.: ДЦССМ, 2012. 132 с.

49. Трубавіна І. М. Особливості соціально-педагогічного обслуговування сімей (в системі центрів соціальних служб для молоді) / І. М. Трубавіна // Актуальні проблеми професійної підготовки фахівців соціальної роботи в Україні і за рубежом : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 5-6 травня 2003 р. – Ужгород : Ужгород. нац. ун-т, „Мистецька лінія”, 2003. – С. 323-325.

50. Трубавіна І. М. До проблеми співвідношення понять „соціальна профілактика” і „превентивне виховання” / І. М. Трубавіна // Інноваційні технології превентивного виховання дітей та молоді: соціально-педагогічний

аспект : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 22-23 вересня 2005 р./ Науковий вісник Чернівецького національного університету: Сер. „Педагогіка та психологія” – Чернівці : Рута, 2005. С. 185-187. (Вип. 263).

51. Трубавіна І. М. Концептуальні засади соціально-педагогічної роботи з дітьми-сиротами в Україні / І. М. Трубавіна // Соціально-правовий захист дітей, позбавлених батьківської опіки : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Ужгород, 22-23 вересня 2005 р.) / Науковий вісник Ужгород. нац. ун-ту. Сер. Педагогіка. Соціальна робота. 2005. № 9. С. 105-106.

52. Трубавіна І. М. Родиноцентричний підхід до соціально-педагогічної роботи з сім'єю / І. М. Трубавіна // Підготовка соціальних педагогів та соціальних працівників в Україні в контексті Болонського процесу : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 13-14 грудня 2007 р. – Чернівці : Чернівецьк. нац. ун-т, Рута, 2007. С. 348-352.

53. Трубавіна І. М. Загальнонаукові підходи до соціально-педагогічної діяльності щодо сім'ї / І. М. Трубавіна // Актуальні проблеми формування здорового способу життя учнівської та студентської молоді : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 14-16 листопада 2007 р. – Ніжин : Ніжин. держ. ун-т, 2007. С. 222-227.

54. Технологія роботи з різними категоріями клієнтів центрів соціальних служб для молоді: метод. посіб. / С. В. Толстоухова, О. О. Яременко, О. В. Вакуленко та ін. – К.: Держ. центр соц. служб для молоді, Держ. ін-т проблем сім'ї та молоді, 2013. 88 с.

55. Форми та методи роботи ЦССМ по профілактиці негативних явищ серед дітей та молоді: З досвіду роботи центрів соціальних служб для молоді Тернопільської області. – Тернопіль, 2014. 30 с.